

лише робота з девіантними дітьми, але і з потерпілими, і з тими, хто ще не мав прямого відношення до злочинної діяльності [7, 67-68].

Таким чином, можна зробити висновок, що за злочини, вчинені неповнолітніми на території навчальних закладів, повинні відповідати не лише вчителі цих учнів. Попередження кримінальної поведінки у дітей повинно стати щоденним завданням всього суспільства. Без тісного взаємозв'язку між правоохоронними органами, соціальними службами, навчальними закладами та батьками вести будь-які попереджувальні заходи просто не має сенсу.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=11038&libid

2. Профілактична діяльність кримінальної міліції у справах неповнолітніх : метод. рек. / [О. Д. Запорожець, В. Г. Овчаренко, О. В. Бакаєв та ін.]. К., 2002.

3. Зиядова Д. З. Преступность учащихся общеобразовательных учреждений и проблемы ее предупреждения. М., 2006.

4. Бакаєв О.В. Профілактика правопорушень серед учнівської молоді / Педагогічно-правова профілактика правопорушень серед учнівської молоді: Наук.-метод. зб. статей. Київ, 1997.

5. Кримінологічні проблеми попередження злочинності неповнолітніх у великому місті: досвід конкретно-соціологічного дослідження: Монографія / Кол. авторів: В. В. Голіна, В. П. Ємельянов, В. Д. Воднік та ін.; За заг. ред. професорів В. В. Голіни та В. П. Ємельянова. Харків: Право, 2006.

6. Социальная помощь детям. Исследования и методические рекомендации. К.: Представ. Детского Фонда ООН, 2000.

7. Аналіз причин правопорушень неповнолітніх як підгрунтя соціально-педагогічної роботи з молоддю щодо профілактики злочинності // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. 2006. № 30.

Чекан Наталія Володимирівна,

аспірант кафедри кримінології

та кримінально-виконавчого права

Національної академії внутрішніх справ

ИНДИВИДУАЛЬНО-ПРОФИЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬНИЦЬКИМ ЗЛОЧИНАМ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ МАРГІНАЛЬНІ ГРУПИ

Анотація. Висвітлено основні індивідуально-профілактичні заходи, спрямовані на запобігання кримінальним правопорушенням, їх детермінації, що вчиняються маргінальними групами, а також підвищення ефективності діяльності органів, що здійснюють протидію злочинності.

Ключові слова: профілактика кримінальних правопорушень, маргіналізація, запобігання злочинності.

Summary: The main individual preventive measures aimed at preventing criminal offenses, their determination, committed by marginal groups, as well as improving the effectiveness of crime prevention agencies are highlighted.

Keywords: prevention of criminal offenses, marginalization, crime prevention.

В науці під індивідуальним запобіганням злочинам розуміють різновид запобігання злочинності щодо конкретної особи. Тобто індивідуальне запобігання становить ту частину запобіжної діяльності, яка здійснюється на стадії котра передуює виникненню злочинного наміру [1, с. 146].

Зміст індивідуального запобігання злочинам, що вчиняються маргінальними групами, з урахуванням особливостей запобіжної діяльності – це комплекс різноманітних заходів, що ґрунтуються на кримінологічних знаннях про специфічні антисуспільні риси маргіналів, індивідуальному кримінологічному прогнозуванні їх виникнення та розвитку і спрямовані на виявлення й припинення, упередження їх формування, вчасну діагностику та нейтралізацію, обмеження можливостей маргіналізації й злочинної поведінки.

Отже, ознаками індивідуально-профілактичного запобігання злочинам, що вчиняються маргінальними групами є наступні:

1) сукупність загальносоціальних та спеціально-кримінологічних заходів запобігання, що адаптовані до особливостей поведінки конкретної особи до якої застосовуються та суб'єктів що здійснюють такі заходи;

2) пристосованість зазначених заходів до морально-психологічних властивостей певної особ-маргінала;

3) проведення таких заходів запобігання державними та спеціально уповноваженими недержавними установами. До таких установ відносяться, передусім, правоохоронні органи, для яких здійснення заходів щодо запобігання усіх видів злочинів є одним із функціональних обов'язків. Серед недержавних установ можна назвати громадську організацію «Центр допомоги учасникам АТО» або «Соціальний центр адаптації бездоглядних та безпритульних» тощо.

Метою індивідуально-профілактичного запобігання, зокрема маргінального способу життя, є «позитивна корекція особи». А для досягнення цієї мети необхідно, по-перше, виявлення цієї особи, яка веде маргінальний спосіб життя, вивчення його особистості та джерел, що негативно на неї впливають; по-друге, прогнозування його поведінки і планування заходів індивідуального запобігання, призначених для позитивного впливу на конкретну маргінальну особистість.

В якості підстав для застосування індивідуально-профілактичних заходів можуть слугувати дані про неодноразове вчинення особою, яке веде маргінальний спосіб життя адміністративних правопорушень або злочинів; вчинення ним діянь, що містять ознаки складу злочину; невиконання особою своїх цивільних обов'язків (несплата аліментів, заборгованість по комунальним платежам, невиконання рішень суду

тощо); невиконання особою, засудженою без призначення покарання, або з відстрочкою виконання покарання обов'язків, покладених на нього вироком суду; зловживання спиртними напоями, наркотичними засобами, психотропними речовинами, а також дані про осіб, які перебувають на обліку в органах охорони здоров'я у зв'язку із захворюваннями на ВІЛ/СНІД, венеричні захворювання, психічні аномалії, у тому числі громадян, до яких застосовувалися примусові заходи медичного характеру, інші дані, які свідчать про маргінальний спосіб життя конкретної особи.

У той же час, доводиться визнати, що відмічені методи індивідуально-профілактичного впливу на осіб, які ведуть маргінальний спосіб життя, більшою мірою мають лише формальний та малоефективний за своїм значенням характер. Це обумовлено низкою об'єктивних і суб'єктивних причин і, перш за все тим, що серед співробітників правоохоронних органів, і перш за все органів Національної поліції України, вкрай недостатньо фахівців, які на високому професійному рівні могли б здійснювати дану діяльність.

Разом з тим результати застосування спеціальних профілактичних заходів до осіб, які ведуть маргінальний спосіб життя залежать також і від особистої зацікавленості та відповідальності осіб її здійснюють. У той час, як ведення профілактичної роботи у показниках, наприклад, органів поліції не враховуються, відсутній фактор стимулювання й заохочення цього виду діяльності, а, з іншого боку службові особи, відповідальні за здійснення цих функцій не несуть ніякої відповідальності, що навряд чи сприяє своєчасній та ефективній запобіжній діяльності маргінального способу життя, а також вчинення злочинів особами, які його ведуть.

У системі Національної поліції основним суб'єктом, який виконує повноваження з превентивної (профілактичної) роботи є дільничний офіцер поліції. Його діяльність регламентується низкою нормативно-правових актів, але головними з них є Закон «Про Національну поліцію» (2015 р.) [2] та «Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції» (2017 р.) [3].

Поліція у своїй діяльності застосовує різноманітні методи адміністративного нагляду, найважливішими серед них, безперечно,

- є: безпосереднє спостереження в громадських місцях за виконанням громадянами та посадовими особами загальнообов'язкових правил;

- періодичні перевірки виконання органами, посадовими особами та громадянами встановлених правил;

- виявлення порушень у ході перевірки скарг, заяв, пропозицій та іншої інформації про правопорушників [4, с. 76].

У контексті індивідуально-профілактичної діяльності є інспектор ювенальної превенції Національної поліції України. Завдання індивідуальної профілактичної роботи з конкретною дитиною полягає в тому, щоб змінити її негативні ціннісні орієнтації,

подолати антигромадські погляди й установки, переорієнтуванні її поведінки в соціально схвальному напрямі [5, с. 206].

Постає проблема оптимізації працездатності, що сприятиме підвищенню успішності, розуміння необхідності шкільних знань та інтересу до шкільних дисциплін. Усю роботу з формування позитивного ставлення до навчальної діяльності слід ґрунтувати на корекції інтелекту дітей, які вчиняють корисливі правопорушення: чим вищий їх інтелект, тим більш здатними вони є до навчання.

З вищезазначеного зрозуміло, що за певних умов і при використанні відповідного педагогічного впливу, у значної маси дітей, які мають злочинну спрямованість, можна стимулювати достатньо високий рівень ставлення до навчальної діяльності.

Активізація інтелектуальних даних є найважливішою метою корекційно-виховної педагогіки для таких дітей. Реалізувати таку установку можна за умови засвоєння ними конкретного навчального матеріалу. Це дидактичне завдання можливо вирішити шляхом розвитку та використання дидактичних принципів, на яких будується педагогічний процес.

Психологічну корекцію відхилень у функціонуванні емоційно-вольової сфери слід здійснювати диференційовано. Зокрема, щодо осіб з високим рівнем відхилень доцільно застосовувати проєктивні методи з метою забезпечення їх емоційного благополуччя, що є підґрунтям подальшого розвитку пізнавальної сфери.

Тобто для досягнення позитивних змін у поведінці й діяльності дітей-маргіналів, які вчиняють злочини, у процесі профілактичної та корекційно-виховної роботи у відповідних соціальних закладах слід вирішувати такі завдання: 1) здійснити кримінологічну оперативну психолого-педагогічну та соціальну діагностику; 2) виявити зону найближчого розвитку дитини й розробити рекомендації для досягнення успіхів у навчально-виховній діяльності; 3) домогтися того, щоб ці рекомендації були прийняті всіма людьми, які оточують дану дитину; 4) навчити всіх, у тому числі дитину, виконувати розроблені рекомендації, тобто навчити їх новим відносинам, іншій поведінці, надаючи необхідні для цього психолого-педагогічні знання; 5) здійснювати спостереження за виконанням рекомендацій, за взаємодією відповідальних осіб з дитиною і, за необхідності, вносити відповідні корективи в цей процес; 6) продовжувати цю роботу до тих пір, поки не будуть досягнуті позитивні зміни в поведінці, діяльності та взаємовідносинах дитини (заміна панування у свідомості дитини насильства на позитивні уявлення про світ).

Таким чином, індивідуальна профілактика працівників органів Національної поліції України містить у собі ряд послідовних, взаємозалежних стадій: виявлення осіб, від яких можна чекати вчинення протиправних дій, спостереження за ними, здійснення профілактичного впливу. Усі ці стадії важливі й необхідні, оскільки лише в їхній комплексній єдності можлива сама індивідуально-профілактична діяльність.

Список використаних джерел

1. Кримінологія: підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуська та ін.; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкіна. Харків: Право, 2014. 440 с.
2. Про Національну поліцію: Закон від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/580-19>
3. Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: наказ МВС України від 28 лип. 2017 р. № 650. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z1041-17>
4. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки. Харків: ХНУВС, 2017. 242 с.
5. Пустовий О. О. Кримінологічні засади запобігання злочинам, що вчиняються безпритульними та бездоглядними дітьми в Україні: дис...канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2019. 284 с.

Чхеїдзе Гела Мурманович,

аспірант кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ

ВІКТИМОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ВІДНОСНО ІНОЗЕМЦІВ

Анотація. Зазначено, що загальні заходи віктимологічного запобігання спрямовані на виявлення віктимогенних факторів і вжиття заходів щодо їх усунення або нейтралізації, тобто у виявленні причин і умов становлення жертвою, пов'язаних із захистом інтересів потенційних потерпілих загалом, а також в усуненні причин їх віктимізації.

Ключові слова: страти, віктимність, віктимізація, кримінологія, стратифікація, кримінальне правопорушення, віктимологічне запобігання.

Summary: It is noted that general victimological prevention measures are aimed at identifying victimogenic factors and taking measures to eliminate or neutralize them, i.e. at identifying the causes and conditions of becoming a victim, related to the protection of the interests of potential victims in general, as well as at eliminating the causes of their victimization.

Keywords: executions, victimhood, victimization, criminology, stratification, criminal offense, victimological prevention

Віктимологічне запобігання має свої особливості, що й дає можливість розглядати його як самостійний напрям запобігання кримінальним правопорушенням, систему взаємопов'язаних, організаційно забезпечених загальних, спеціальних й індивідуальних заходів, спрямованих на зниження індивідуальної, групової і масової віктимності шляхом усунення негативних віктимних якостей, активізації